

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Ajankohtaista varhaiskasvatuksen laadunhallinnassa – osaavat ammattilaiset laadun edellytyksenä nyt ja 2030

Johtajuusfoorumi, Turku, 21.11.2023

Kirsi Alila

KT, dos., opetusneuvos

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto

Ajankohtaista varhaiskasvatuksen laadunhallinnassa

Aikamatka 10 vuoden taakse

Vuonna 2013 todettiin seuraavaa:

- varhaiskasvatuksen laatupuhe on vähäistä ja jäsentymätöntä, eikä se kiinnity varhaiskasvatuksen laadun teoreettisiin ja tutkimuksellisiin lähtökohtiin ja paradigmoihin
- tästä syystä laadun sisältö ja merkitys jäävät usein laadusta puhuttaessa näkymättömiin
- valtionhallinnon tasolla tapahtuva laadun ohjaus kaipaa lisää laatua eli tavoitteellisuutta ja systematisointia
- varhaiskasvatus kaipaa kansallista laadun kokonaisvaltaista jäsentämistä ja mallintamista ja tämä mallintaminen tulisi rakentaa demokraattiseksi dialogiksi
- kansallinen varhaiskasvatuksen laatumalli auttaisi suuntaamaan valtionhallinnon ohjausta ja tarjoaisi samalla erilaisille toimijoiden kentälle perustan laadun kehittämistyölle.

Lähde: Alila, 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatupuhe valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972-2012.

Missä nyt ollaan? Laadunhallinnan tila 2023

- Arviointi varhaiskasvatuslaissa (24 §, 540/2018)
 - *Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän **lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä**. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä **osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin**.*
 - *Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.*
- Kansallisen varhaiskasvatuksen **laadunarviointijärjestelmän Valssin** julkaisu syksyllä 2023
 - tutkimuspohjainen, varhaiskasvatuslaki – ja vasupohjainen
 - moniteemainen, dynaaminen, jatkuvuus, ajallinen vertailtavuus, saavutettavuus (maksuton)
 - koulutusta, informaatio-ohjausta
 - kansalliset / paikalliset arvioinnit ja arviointitiedon kumuloituminen

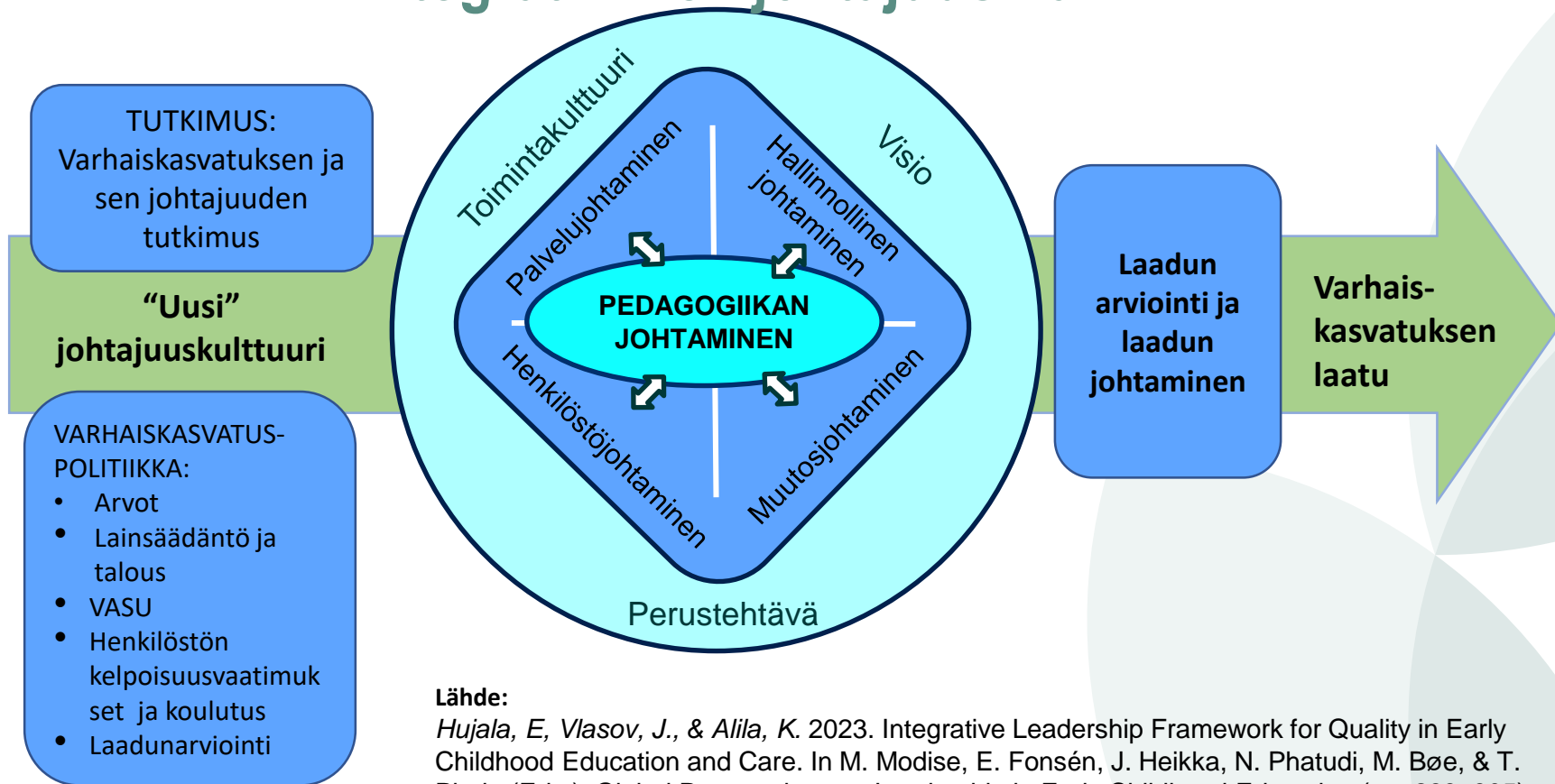
Missä nyt ollaan? Laadunhallinnan tila 2023

- Varhaiskasvatuksen **tiedontuotannon kehitys** laadunhallinnan ja arvioinnin tukena niin kansallisesti kuin paikallisesti (Varda)
- **Järjestäjien ohjaus ja tuki** kansallisella taholla:
 - OKM valtionavustukset
 - Laadun, arvioinnin ja johtamisen edistämiseen (2022-2023, yli 5 milj. euroa, 67 avustuksen saajaa)
 - Valssin käyttöönoton tukemiseen (2023-2024, 3 milj. euroa, 52 avustuksen saajaa)
 - Karvin toiminta (kansalliset arvoinnit / Karvin arviointisuunnitelmakausi)
- Hallitusohjelmakirjaus / pääministeri Orpon hallitusohjelma: *”Arvioidaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatukriteereiden päivittämistä.”*
- Kansallinen ja kansainvälinen kiinnostus Valssia ja Vardaa kohtaan!
- Paikallisesti vaihtelua laadunhallinnan tilassa (Alila 2003, Karvi 2017)
 - toteutus, osaaminen, resurssit, johtamisen työkaluna, tietojohdamisen ja päätöksenteon perustana

Kansainvälinen kehys laadunhallintaan ja arviointiin

- Suomen arviointikulttuuri varhaiskasvatuksessa (esi- ja perusopetus) poikkeaa monesta muusta maasta.
- Suomalainen arviointijärjestelmä rakentuu luottamukseen, avoimuuteen, vuorovaikutukseen ja keskustelevaan kehittämiseen.
- Kansainvälisessä keskustelussa voi nähdä kaksi keskenään erilaista, jopa ristiriitaista laatuparadigmaa => erilaiset arviointikulttuurit (Dahlberg, Moss & Pence, 2005; Urban ym. 2022)
 - Laadun varmistus (kontrolli ja lapsen oppimistulosten mittaus)
 - Toiminnan kehittäminen ja itsearviointi (Pohjoismaat, ml. Suomi)
- Pohjoismailla yhtenäiset arvot ja periaatteet laadunhallinnan ja arvioinnin taustalla?
 - OKM:n vastuulla ollut ja Pohjoismaiden ministeriöneuvoston rahoittama tutkimus / Urban ym. 2022
 - Pohjoismailla samoja elementtejä arviointikulttuurissa, mutta myös eroja
 - ”Pohjoismainen malli” on olemassa, yhtenäinen hallinnonala taustalla?
 - Pohjoismailla kaikilla (ei Islanti) kansallinen arviointiorganisaatio. Kuitenkin pohjoismainen hallintomalli korostaa arvioinnissa kunnallista demokratiaa => paikalliset vaihtelut laadunarvioinnin toteuttamisessa (Urban ym. 2022)

Integratiivinen johtajuusmalli

Lähde:

Hujala, E, Vlasov, J., & Alila, K. 2023. Integrative Leadership Framework for Quality in Early Childhood Education and Care. In M. Modise, E. Fonsén, J. Heikka, N. Phatudi, M. Bøe, & T. Phala (Eds.), *Global Perspectives on Leadership in Early Childhood Education* (pp. 283–305). Helsinki University Press. <https://doi.org/10.33134/HUP-20-17>. Painossa.

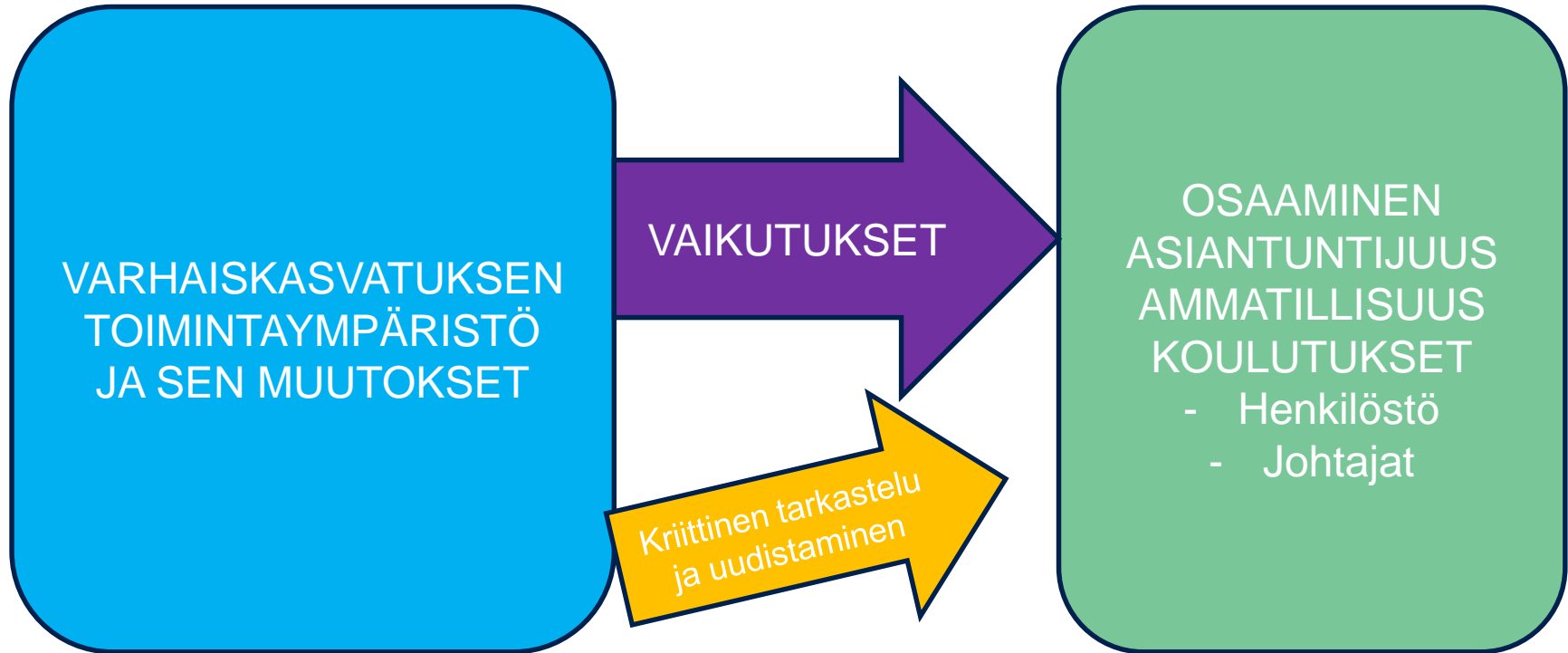
Osaavat ammattilaiset laadun edellytyksenä nyt ja 2030

Henkilöstön osaaminen ja laatu

- Henkilöstön **ammattillisen osaamisen tasoa** pidetään yhtenä keskeisemmistä varhaiskasvatuksen laatutekijöistä. Korkeatasoinen osaaminen on yhteydessä laatuun, joka mahdollistaa hyvät edellytykset lasten oppimiselle ja kehitykselle varhaiskasvatuksessa (Fukkink & Lont 2007, Manning ym. 2017)
- Henkilöstön **osaamisen varmistaminen** turvaa varhaiskasvatuslaissa olevien varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisen. (Karila, Kosonen, Järvenkallas, 2017)
- Henkilöstön **osaamisen kehittämisen** avulla voidaan varmistaa, että varhaiskasvatukseen suunnatut taloudelliset panostukset ohjautuvat tavoitteiden suuntaisesti (edm.)
- **Laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys** lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle sekä myöhemmälle koulupolulle ja työelämässä menestymiseen on tiedossa entistä paremmin. Varhaiskasvatus on myös keskeinen koulutuksellisen tasa-arvon mahdollistaja.

=> erilaiset odotukset, joita varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatilliselle osaamiselle asetetaan

Varhaiskasvatuksen muutosten vaikutukset asiantuntijuuteen (Alila, 2023, julkaisematon)

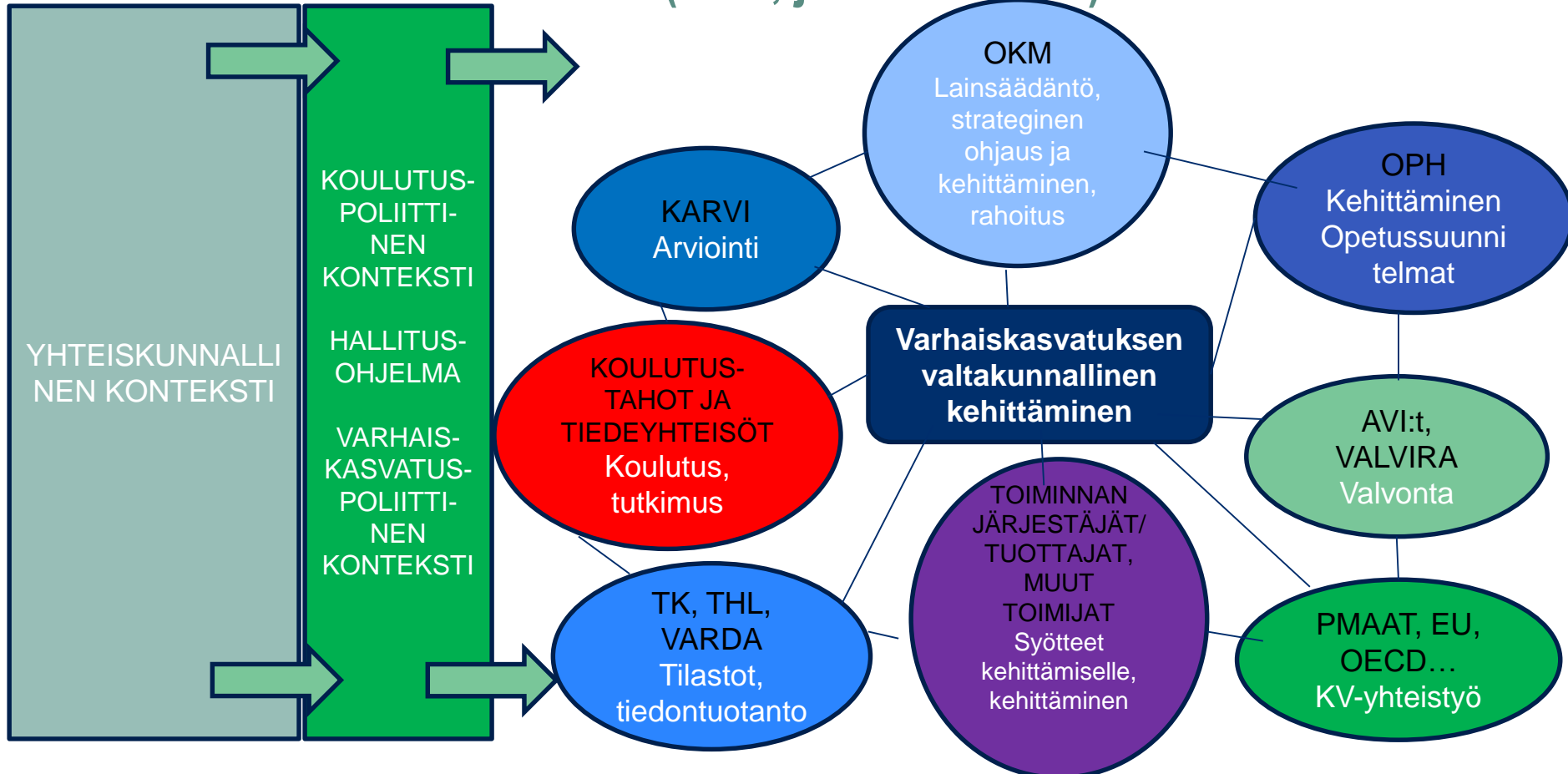
Toimintaympäristön muutokset asiantuntijuuden kehittämisen kehyksenä (Alila & Eskelinen, 2021)

Paradigmaattiset (ajattelutapojen) uudistukset **uuden aikakauden** synnyttäjinä

- Hallinnollinen muutos
- Ideologinen muutos
- Lainsäädännön muutos
- Käsitteellinen muutos
- Ohjauksellinen muutos

- Opetussuunnitelmallinen muutos
- Pedagoginen muutos
- Tiedontuotannollinen uudistus
- Kehittämisen- ja tutkimustoiminnan muutos
- Ammatillinen ja koulutuksellinen uudistus

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen kehittämisen viitekehys 2021/2023 (Alila, julkaisematon)

Henkilöstörakenne ja kelpoisuudet riittävän osaamisen turvaajina (HE 40/2018)

- Varhaiskasvatustlain uusi henkilöstörakenne voimaan 1.1.2030
 - 2/3 osaa korkeakoulutettuja, joista vähintään 1/3 vakaopettajakelpoisia. Loput varhaiskasvatuksen lastenhoitajakelpoisia.
- Ammattinimikkeet uudistettiin 2018 => selkeytettiin eri koulutusten tuottamaa osaamista ja asiantuntijuutta sekä vastuita
- Päiväkodin johtajan kelpoisuus (31 §, voimaan 1.1.2030):

Kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito.

Pohdintaa ammatillisuudesta, asiantuntijuudesta

- Historiallinen ja kulttuurinen luonne ja tausta
 - Eri aikoina osaamiselle asetetaan erilaisia odotuksia. Nämä odotukset konkretisoituvat kulloisessakin sääntelyssä ja ohjauksen asiakirjoissa, ammatillisen ja asiantuntijakoulutuksen sisällöissä sekä ammatillisissa käytännöissä. (Ks. ammatillisista sukupolvista Karila 2013.)
- Ammattikäytäntöjen muuttaminen tarvittaessa
- Dynaamisuus, tilannesidonnaisuus
- Universaalinen ulottuvuus (työn perusolemuksen liittyvä pysyvyys)
- **Geneeriset taidot** (yleisemmät työelämävaatimukset: ryhmätyö-, kommunikaatio-, ongelmanratkaisu- ja ajankäyttötaidot)
- **Spesifit taidot** (erityistaidot tai tietyn koulutuksen tuottama osaaminen)
- Rajapinnat, reviiirit, tulkintaerot varhaiskasvatuksesta

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi (VKF)

OKF = Opettajien
koulutusfoorumi

- Tavoitteena varhaiskasvatuksen koulutusten kehittäminen, koulutusten ja kouluttajien yhteistyö, koulutusten ja työelämän yhteistyö, varhaiskasvatuslain 2030 tavoitteiden toteuttaminen
- **VKF I toimikausi (2019-2021)**
 - Kehittämisohjelma 2021-2030:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162662/OKM_2021_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 - Koulutuksen tuottama osaaminen => osaamisprofiilit, **yhteinen ja eriytyvä** osaaminen
- **VKF II toimikausi (2022-2023)**
 - Loppuraportti julkaistaan alkuvuodesta 2024 + loppuseminaari
 - Jaostot (4 kpl): Ammatillinen osaaminen muuttuvissa toimintaympäristöissä (AMOS), Veto- ja pitovoiman vahvistaminen ja työelämän laatu (VEPI), Ennakointi ja joustavat koulutuspolut (EKO), Koulutusten välinen yhteistyö (KOVY)
- VKF:n jatko pohdinnassa

YHTEINEN OSAAMINEN (VKF I, s. 71-88)

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset saavat **tutkintokoulutuksensa eri koulutusasteilla ja erilaisin sisällöllisin painotuksin**. Tässä taulukossa kuvataan sellaisia osaamisen alueita, **joilla kaikilla alan ammattilaisilla tulee olla osaamista**. Eri tavoin koulutettujen ammattilaisten **osaamisen syvyys ja laajuus näillä alueilla vaihtelee** tutkintokoulutuksen mukaan.

Eettinen osaaminen

Toimintaympäristöön ja varhaiskasvatuksen perustehtäviin liittyvä osaaminen

Varhaiskasvatuksen osaaminen

Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen

Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen

Eriytynyt osaaminen, ks. VKF –raportti, s.78-

- Johtajat
- Lastenhoitajat
- Varhaiskasvatuksen opettajat
- Varhaiskasvatuksen sosionomit
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajat

Tehtäväkuvat

Koulutusten
kehittäminen

Opetussuunnitelmien
kehitys

Hallitusohjelmien mukaista johtajuusosaamisen kehittämistä

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma

- Oikeus oppia –ohjelma; tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
- Johtamisen asiantuntijuuden ja osaamisen kehittämiseen liittyviä toimintoja
 - **OPH:** johtamisen tukimateriaali, johtamisverkosto + johtajien tutkijaverkosto (+ esi- ja perusopetus), johtamisen teemaopetustoimen henkilöstön täydennyskoulutusten rahoituksessa

- **Karvi:** johtajuuden arvioinnit, osa 1 (23:2021), (osa 2) julkaistu syksyllä 2023 (29:2023), Valssi-järjestelmä/johtajuuden laatuksiteerit
- **OKM/Helsingin yliopisto:** VEPO –hanke (seur.dia)

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma: Vahva ja välittävä Suomi

- Johtamista opetus- ja sivistyssektorilla parannetaan.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen johtamisen kehittämishjelma (VEPO -2030)

- Helsingin yliopisto toteutti vuosina 2021-2023
- Tuotettiin
 - Johtajuustutkimusten, -koulutusten ja kehittämishankkeiden koonti
 - Kehittämishjelma vuoteen 2035
 - Tutkimuspohjainen johtamisen koulutuskokonaisuus (60 op) ja sen ehdotus sen rahoitusmallista
- Loppuraportti

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164596>

Karvin koulutusten arviointi

- Julkaistaan 16.1.2024
- Tulee tuottamaan tietoa varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksista ja niiden kehittämistarpeista

Uunituoretta tutkimustietoa ammattilaisista, johtajuudesta ja laadusta

- Hanna Hjelt, väitös 17.11.2023, Tampereen yliopisto
- TYÖNÄ VARHAISKASVATUS : Ammattilaisten puhetta suomalaisesta varhaiskasvatuksesta

<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/152047>

- Pedagogiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset odotukset törmäävät varhaiskasvatustyössä
- ”Tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että **varhaiskasvatuksen laadun varmistamiseksi** tarvitaan varhaiskasvatusorganisaatioiden eri toimijatasojen välistä vuoropuhelua yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi tavoitteellisen varhaiskasvatustyön tekemisen edellytyksistä.”
- Yksi artikkeleista: Hjelt, Hanna & Karila, Kirsti (2021). Varhaiskasvatustyön johtamisen paradoksit.

Lähteet

Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatupuhe varhaiskasvatukseen valtioneuhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972-2012. Acta Universitatis Tamperensis 1824.

Alila, K. 2003. Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, selvityksiä 2003:1.

Alila, K. & Eskelinen, M. 2021. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset asiantuntijuuden kehittämisen kehyksenä. Teoksessa Fonsen, Koivula, Korhonen ja Ukkonen-Mikkola (toim). Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Suomen varhaiskasvatus ry.

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. 2007. Beyond quality in early childhood education and care: languages and evaluation. 2nd ed. London: Routledge.

Fukkink, R.G., & Lont, A. 2007. Does training matter? A meta-analysis and review of caregiver training studies. Early Childhood Research Quarterly, 22(3), 294-311.

Hallituksen esitys varhaiskasvatuslaiksi (HE 40/2018 vp.)

Heikonen, L., Ahtiainen, R., Fonsén, E., Heikkinen, K.M., Lahtero, T. & Kallioniemi, A. 2021. Kohti kehittyvää johtajuutta : Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen johtajuushankkeen (VEPO 2035) loppuraportti. OKM julkaisuja 2023:7.

Hujala, E, Vlasov, J., & Alila, K. 2023. Integrative Leadership Framework for Quality in Early Childhood Education and Care. In M. Modise, E. Fonsén, J. Heikka, N. Phatudi, M. Bøe, & T. Phala (Eds.), Global Perspectives on Leadership in Early Childhood Education (pp. 283–305). Helsinki University Press. <https://doi.org/10.33134/HUP-20-17>.

Lähteet

Karila, K. 2013. Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa Karila & Lipponen (toim). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Vastapaino.

Karila, K. ym. 2013. Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa. Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2013.

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta. Suuntaviivoja varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. OKM julkaisuja 2017:30.

Manning, M., Garvis, S., Fleming, C. & Wong, T.W.G. 2017. The relationship between teacher qualification and the quality of the early childhood and learning environment. Campbell Systematic Review 2017:1.

Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, J., Paananen, M. ja Mattila, V. 2017. Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22:2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelma 2021-2030. OKM julkaisuja 2021:3.

Urban, M., Guevara, J., Semmoloni, C., Reikerås, E., Eidsvåg, G.M., & Sæbø, J.C. 2022. Nordic Approaches to Evaluation and Assessment on Early Childhood Education and Care. Nordic Council of Ministers.

<https://pub.norden.org/temanord2022-512>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

**Antoisaa
johtajuusfoorumia!**

Kiitos!

kirsi.alila@gov.fi